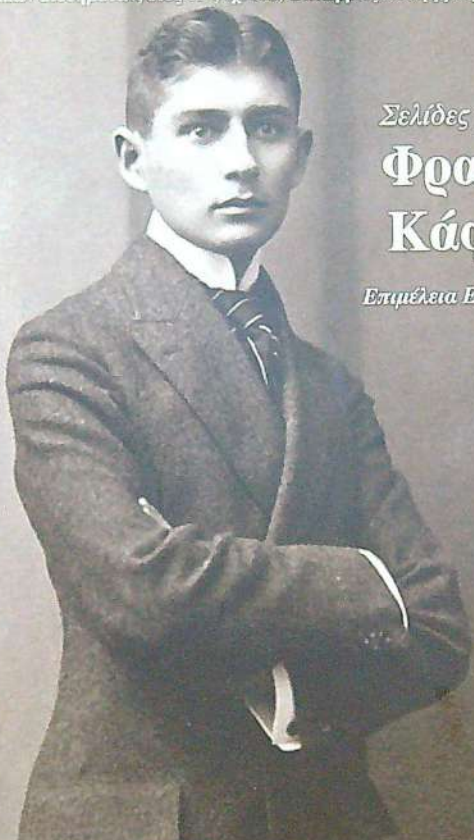

‘Οδός Πανός®

εργοτάξιο εξαιρετικών αισθημάτων, έτος 41^ο, τχ. 195, Οκτώβριος-Δεκέμβριος 2022, 10.00 €

Σελίδες για τον

Φραντς Κάφκα

Επιμέλεια Εύα Στάμου

Βασίλης Ζηλάκος | Γιάννης Τσαρούχης: Το όνειρο της ζωγραφικής
Θανάσης Θ. Νιάρχος | Χρίστος Χριστοφής | Διώνη Δημητριάδου
Πολύνα Γ. Μπανά | Ιωάννης Πανούσης | Εδώ Βερολίνο | Βιβλία
Θέατρο | Μουσική | Ποντικοφάρμακα | Κωνσταντίνος Μπούρας

Δεν είμαι γλωσσολόγος, για να λύσω την απορία του εκλεκτού συναδέλφου-ερευνητή, θα ήταν, όμως, πιστεύω, ευχής έργο να απαντήσουν οι ειδικοί, παρότι ο ίδιος εκφράζει την βεβαιότητα ότι δεν θα πάρει απάντηση... και όμως η ιστορία της γλώσσας μας αποτελεί αναμφισβήτητα το κύριο εργαλείο του πολιτισμού μας.

Όλη η έρευνα του ομ. καθηγητή Η. Μαριολάκου βασίζεται σε κείμενα αρχαίων συγγραφέων και περιγράφει επιτεύγματα και δραστηριότητες των προϊστορικών Ελλήνων. Το βιβλίο αυτό προσφέρει όχι μόνο στους ειδικούς αλλά και σε κάθε αναγνώστη ένα πλούσιο υλικό αρμονικά δεμένο, τεκμηριωμένα και απλά διατυπωμένο, και αναδεικνύει με τον καλύτερο τρόπο τη σημασία της Μυθολογίας των Ελλήνων. Η αξιολογη αυτή έρευνα, που περιέχεται στην Ελληνική Γεωμυθολογία, αποτελεί αναμφίβολα ένα εγχειρίδιο για την εκπαίδευση των νέων της πατρίδας μας.

Κωνσταντίνopoulos Βασίλειος, Το παρασκήνιο του Ελληνο-Ιταλικού πολέμου μέσα από επίλεκτα γερμανικά διπλωματικά έγγραφα, Εκδόσεις Φ.Σ. Παρνασσός, Αθήνα 2021

Το 1980 το ΥΠΕΞ εξέδωσε έγγραφα με τίτλο «Ελληνικά Διπλωματικά Έγγραφα 1940-1941» με επιμέλεια του καθηγητή Κ. Σβολόπουλου για την 40ή επέτειο του ελληνο-ιταλικού πολέμου. Το 2021 έρχεται η έκδοση του Φιλολογικού Συλλόγου Παρνασσός με επίλεκτα γερμανικά διπλωματικά έγγραφα (1939-1941) σε επιμέλεια του καθηγητή και προέδρου του Παρνασσού Β.Α. Κωνσταντινόπουλου (εισαγωγή, πίνακες, μετάφραση) να φέρει στο φως το παρασκήνιο του πολέμου αυτού, τιμώντας συγχρόνως την 80ή επέτειο από την κήρυξή του.

Για την έκδοση αυτή έχουν αντληθεί τα κυριότερα έγγραφα από τα Διπλωματικά Έγγραφα του ΥΠΕΞ του Ράιχ (ADAP), και έχουν χρησιμοποιηθεί και έγγραφα ανέκδοτα, που ανήκουν σε αδημοσίετο υλικό της Γερμανικής Πρεσβείας στην Αθήνα, που τώρα βρίσκεται στο Βερολίνο (ADAP).

Επιλεκτικά θα αναφερθώ σε ορισμένα χαρακτηριστικά, κατά τη γνώμη μου, έγγραφα από τα ογδόντα ένα (81) συνολικά, τα οποία αναφέρονται στην ελληνική ουδετερότητα, την κλιμακούμενη ιταλική επιθετικότητα, τη γερμανική στάση και τα γερμανικά σχέδια για τον ελληνο-ιταλικό πόλεμο, καθώς και συνομιλίες και επιστολές Φύρερ (Χίτλερ) – Μτούτσε (Μουσολίνι).

Οι ανακοινώσεις που αντηλλάγησαν τον Σεπτέμβριο του 1939 μεταξύ Ελλάδας και Ιταλίας για φιλία και μη επίθεση δημιούργησαν ένα κλίμα φαινομενικής ηρεμίας, γιατί η Ελλάδα βρισκόταν προμελετημένα στο στόχαστρο του Ιταλού δικτάτορα σύμφωνα με το έγγραφο 5.

Στις 4 Ιουλίου 1940, ο Έλληνας πρεσβευτής στη Ρώμη εκλήθη από τον Τσιάνο, υπουργό Εξωτερικών της Ιταλίας, ο οποίος επιτέθηκε με δριμύτητα κατά της Ελλάδας για τη μη τήρηση ουδετερότητας, αφού η Ιταλία είχε αποδείξεις για την χρήση των ελληνικών χωρικών υδάτων από τον αγγλικό στόλο. Όμως, αυτές τις σκόπιμες αιτιάσεις διέψευσε κατηγορηματικά ο ίδιος ο πρεσβευτής της Ιταλίας Εμανουέλε Γκράτσι, γνωστός για την ανθρωπιστική του παιδεία και την προσή-

λωσή του στη φιλία και την ειρήνη των δύο λαών, τονίζοντας στις αναφορές του ότι δεν υπήρχε καμία αγγλική βάση στην Ελλάδα, σύμφωνα με το έγγραφο 8. Εξάλλου, ο Τσιάνο επαναλάμβανε τις ίδιες κατηγορίες, σύμφωνα με το έγγραφο 9, και μάλιστα επιθυμούσε άμεση δράση κατά της Ελλάδας, αλλά το Γενικό Επιτελείο δεν έκρινε κατάλληλη τη στιγμή. Η Ιταλία και ειδικότερα ο Τσιάνο εφεύρισκε διαρκώς θέματα για να προκαλεί την Ελλάδα.

Σύμφωνα με το έγγραφο 14, στις 15 Αυγούστου συντελέστηκε η προκλητικότερη ιταλική ενέργεια, πριν από τον πόλεμο, η βύθιση της ΕΛΛΗΣ στην Τήνο. Τον δράστη του πρωτοφανούς αυτού ανοσιουργήματος, η ελληνική κυβέρνηση κατέβαλε τιτάνια προσπάθεια να αποσιωπήσει. Ο Γκράτσι δίνει εκτενή ανάλυση του επεισοδίου, πεπεισμένος ότι τόσο η πολιτική επίθεση κατά της Έλλης, όσο και ο αεροπορικός βομβαρδισμός κατά εμπορικών πλοίων την ίδια μέρα υπαγορεύτηκε από την πρόθεση της Ιταλίας να αμφισβητήσει στην πράξη την πολυδιαφημιζόμενη βρετανική κυριαρχία στην Ανατολική Μεσόγειο. Σε πείγουν μάλιστα τηλεγράφημά του προς τη Ρώμη ο Γκράτσι ζητούσε εξουσιοδότηση να διαψεύσει τουλάχιστον ότι ο τορπιλισμός της Έλλης δεν οφειλόταν σε ιταλική ενέργεια, αλλά τέτοια εξουσιοδότηση δεν του δόθηκε ποτέ.

Σύμφωνα με το έγγραφο 41, στις 27 Οκτωβρίου ο Τσιάνο ενημέρωνε τον πρεσβευτή Μπίσιμαρκ ότι ο πρεσβευτής στη Αθήνα Γκράτσι θα επιδώσει την ίδια νύχτα στην Ελληνική Κυβέρνηση τελεσίγραφο, με το οποίο η Ιταλία απαιτούσε την κατάληψη ελληνικών περιοχών χωρίς μάλιστα αντίσπαση από ελληνικής πλευράς. Ο Τσιάνο προσδιόρισε την έναρξη των επιχειρήσεων για την 6^η πρωινή ώρα, την οποία δεν τήρησαν οι Ιταλοί με σκοπό να εξαπατήσουν τους Έλληνες, αφού τα στρατεύματά τους επιτέθηκαν στις 5.30 το πρωί, σύμφωνα με τη λιτή ανακοίνωση του Γενικού Επιτελείου Στρατού.

Σύμφωνα με το έγγραφο 55, στις 20 Νοεμβρίου ο Φύρερ σε επιστολή του προς τον Ντούτσε δηλώνει την πρόθεσή του να προλάβει την ιταλική επίθεση, για την οποία ο ίδιος είχε γνώση μόνο σε γενικές γραμμές. Ήθελε μια αναβολή της επιχειρήσεως για μια ευνοϊκότερη εποχή και πάντως μέχρι τις αμερικανικές εκλογές. Η επιστολή αυτή του Φύρερ ήταν σημαντική, γιατί παραδεχόταν ότι δεν είχε ακριβή γνώση της σχεδιασμένης ιταλικής ενέργειας, και εξέφραζε την αντίθεσή του στον επιτόλαιο σχεδιασμό και την κατακτητική μανία του Μουσολίνι.

Στο έγγραφο 63, ο Ντούτσε παρακαλεί τη Γερμανία να ασκήσει στρατιωτική και πολιτική πίεση στην Ελλάδα. Με το έγγραφο αυτό διαπιστώνεται ότι ο Ντούτσε, πεπεισμένος για τη νικηφόρα πορεία των ελληνικών στρατευμάτων ο μπροστά στον κίνδυνο ολοκληρωτικής καταστροφής, υποχρεώνεται εκ των πραγμάτων να παρακαλέσει τη Γερμανία για πολιτική και στρατιωτική επέμβαση παραμερίζοντας την υπερβίαλη στάση του.

Στο έγγραφο 64, ο πρεσβευτής Μπίσιμαρκ υπογραμμίζει ότι η επίθεση της Ιταλίας κατά της Ελλάδας προετοιμάστηκε με πολιτική και στρατιωτική προχειρότητα και έδωσε, πέραν των στρατιωτικών επιτυχιών της Ελλάδας, τη δυνατότητα και έδωσε, πέραν των στρατιωτικών επιτυχιών της Ελλάδας, τη δυνατότητα στην Αγγλία να εγκαταστήσει βάσεις στα ελληνικά νησιά. Στην επιχείρησή της στην Αγγλία να εγκαταστήσει βάσεις στα ελληνικά νησιά. Στην επιχείρησή της αποκαλύφθηκε σαφέστατα η έλλειψη στενής συνεργασίας των δύο συμ-

μάχων, αφού η Γερμανία δεν είχε ενημερωθεί για τα στρατηγικά σχέδια της Ιταλίας.

Για τα 81 έγγραφα που παρατίθενται σε κατάλογο, υπάρχουν ερμηνευτικά σχόλια στην εκτενή εισαγωγή του βιβλίου. Ακολουθούν πίνακας προσώπων, πηγές και σχετική βιβλιογραφία.

Είναι αναμφισβήτητα αξιόλογη και αξιέπαινη η πρωτοβουλία του καθηγητή Β. Κωνσταντινόπουλου για την αποκάλυψη κρυφών και σημαντικών παρασημαστικών ενεργειών κατά τη διάρκεια του ελληνο-ιταλικού πολέμου. Με τη δική του προσεγμένη επιμέλεια, η έκδοση αυτή του Φιλολογικού Συλλόγου Παρνασσός αποτελεί πολύτιμο ντοκουμέντο για έναν πόλεμο, που ανέδειξε τη δύναμη, το ψυχικό σθένος, τον ηρωισμό και την φιλοπατρία των Ελλήνων.

Το βιβλίο αυτό είναι το πρώτο μιας τριλογίας, που εντάσσεται στη σειρά του Φ. Σ. Παρνασσός: Γερμανικά Διπλωματικά και Στρατιωτικά έγγραφα με υπεύθυνο τον καθηγητή Β. Κωνσταντινόπουλο. Ακολουθούν το δεύτερο βιβλίο, που αφορά τον ελληνογερμανικό πόλεμο με επιλεκτά Γερμανικά Διπλωματικά έγγραφα εκδοθέντα και ανέκδοτα, καθώς και το τρίτο, που αφορά τον Εμφύλιο Ισπανικό πόλεμο, και ρίχνει φως στην εγκατάλειψη της δημοκρατικής Ισπανίας από τις ισχυρές δυνάμεις της Ευρώπης, και την ουσιαστική παράδοσή της στη ναζιστική Γερμανία και τη φασιστική Ιταλία.

Εμμανουήλ-Μάριος Οικονόμου, Νικόλαος Κ. Κυριαζής, Η καθημερινή ζωή στην Αρχαία Αθήνα, Εκδόσεις Ενάλιος, Αθήνα 2021

Δύο οικονομολόγοι ο Εμμανουήλ-Μάριος Οικονόμου, διδάκτωρ του Τμήματος Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, όπου διδάσκει, και ο Νίκος Κυριαζής, Ομότιμος καθηγητής του ίδιου Πανεπιστημίου, διδάκτωρ Οικονομικών του Πανεπιστημίου της Βόννης, έχουν ασχοληθεί σε σειρά βιβλίων και δημοσιευμάτων με διάφορες πτυχές της Αρχαίας Ελλάδας. Το τελευταίο βιβλίο τους με τίτλο «Η καθημερινή ζωή στην Αρχαία Αθήνα» δεν απευθύνεται μόνο σε ειδικούς αλλά στο ευρύ κοινό και κινείται στο χώρο μυθιστορηματικής βιογραφίας - ιστορίας.

Το βιβλίο, 606 σελίδων, παρουσιάζει 33 σκηνές από τη ζωή ενός ευκατάστατου Αθηναίου, του τραπεζίτη Νικομήδη, και της οικογενείας του. Οι συγγραφείς προσπαθούν να ζωντανέψουν τον τρόπο ζωής στην αρχαία Αθήνα του 4^{ου} αι. π.Χ., και έτσι οι σκηνές αυτές συνδυάζονται με μια ανάλυση των ιστορικών δεδομένων. Περιγράφουν την όλη κουλτούρα της αθηναϊκής πόλης, τον «μακροπολιτισμό», όπως τον χαρακτηρίζουν οι ίδιοι στα σχετικά βιβλία τους. Επιλέγουν τον 4^ο αιώνα, το τέλος, δηλαδή, της κλασικής περιόδου γιατί τότε είχαν εμπεδωθεί στην πράξη οι θεσμοί της δημοκρατίας, και χάρη στους λόγους των ρητόρων υπάρχουν περισσότερες πληροφορίες για την καθημερινή ζωή των Αθηναίων. Εξάλλου η περίοδος αυτή είναι λιγότερο γνωστή σε σχέση με τον 5^ο αι. π.Χ., και κατά τη διάρκειά της οι νέοι χρηματοοικονομικοί θεσμοί είχαν καταστεί λειτούργηκοί, αποτελεσματικοί και ωφέλιμοι για την ευημερία των πολιτών.

Στις σκηνές του βιβλίου γίνονται σημαντικές αναφορές στην κοινωνία της

Αρχαίας Αθήνας, όπως: στη θέση ανδρών και γυναικών, τη θέση της γυναίκας, τη σεξουαλική ζωή ανδρών και γυναικών, τις εταιρίες, την πορνεία, το βιασμό, την ομοφυλοφιλία και την παιδεραστία, καθώς και στον γάμο, την προίκα, το συνοικέσιο, την έκτρωση και το διαζύγιο. Ενδιαφέρουσες εξίσου αναφορές γίνονται στον αθλητισμό της Αρχαίας Ελλάδας, τις αντιλήψεις των Ελλήνων για τον αθλητισμό και τη σχέση του με τις γυναίκες, καθώς και στη θρησκευτική συνείδηση του Αθηναίου, τους ιερείς και τις ιέρειες. Πολλές, εξάλλου, και αξιόλογες είναι οι αναφορές των δύο οικονομολόγων στα οικονομικά θέματα της Αρχαίας Αθήνας. Όλες οι αναφορές πηγάζουν από τα έργα αρχαίων συγγραφέων.

Επιλεκτικά θα αναφερθώ στις ακόλουθες σκηνές, αρχίζοντας από την 5^η με τον «πρωταγωνιστή» τραπεζίτη Νικομήδη, τον ενεργό και ηθικά ακέραιο πολίτη, όπως χαρακτηρίζεται στον τίτλο της σκηνής αυτής.

Ο Νικομήδης, ως ακραιφνής δημοκράτης, πίστευε ακράδαντα στην άποψη του Περικλή ότι «ο πολίτης που δεν συμμετέχει στα κοινά είναι άπιστος». Αυτές τις ιδέες είχε εμπνευστεί διαβάζοντας και τον Θουκυδίδη, που θαύμαζε και τον χαρακτήριζε ως «την ευλογία της Αθήνας». Ο Νικομήδης είχε διατελέσει βουλευτής και υπηρέτησε από τη θέση των «Δέκα Λογιστών» ως ελεγκτής, δηλαδή, των οικονομικών πεπραγμένων δημοσίων λειτουργιών σε σημαντικά και νευραλγικά δημόσια πόστα. Δεν αντιμετώπισε ποτέ ψευδείς κατηγορίες περί μη χρηστής διοικήσεως από καιροσκοπούς ή συκοφάντες, γιατί ήταν σαφές ότι όποιος επεδίωκε να του προσάψει κάτι μεμπίτο, τελικά θα αντιμετώπιζε σοβαρές ποινικές συνέπειες. Έτσι προέβλεπαν τα όργανα της πολιτείας για κατηγορίες, που δεν αποδεικνύονταν. Ας διδαχθούμε και εμείς σήμερα!

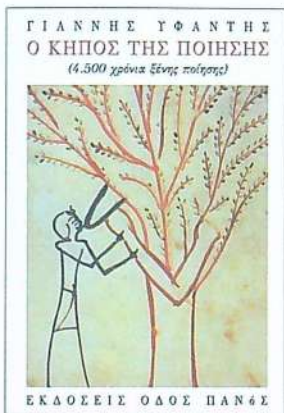
Ενδιαφέρουσα είναι, και ιδιαίτερα για την εποχή μας, η αναφορά στον έλεγχο των τιμών στην Αρχαία Αθήνα, στην 7^η σκηνή του βιβλίου. Οι Αθηναίοι στρέφονταν εναντίον κάθε πρακτικής που προκαλούσε τεχνητή αύξηση των τιμών, και είχαν ιδρύσει ειδικό σώμα εποπτών του σίτου, τους σιτοφύλακες για να καταπολεμηθεί η «κακόνοια», δηλαδή, η κερδοσκοπία. Οι Αθηναίοι, όπως μας ενημερώνει ο Αριστοτέλης, είχαν επίσης επιβάλει έλεγχο τιμών και στις υπηρεσίες που πρόσφεραν οι αυλητρίδες και οι τραγουδίστριες για να μη παρασύρονται κυρίως οι νέοι να ξοδεύουν για τα θέληγτρά τους σημαντικά ποσά.

Στη 16^η σκηνή εντυπωσιακή είναι η πληροφόρηση για το προσδόκιμο ζωής των Αθηναίων. Η Encyclopaedia Britannica δίνει ως μέσο όρο ηλικίας στην Αρχαία Ελλάδα τα 28 έτη, εκτίμηση που στερείται σοβαρότητας, όταν πολλοί Έλληνες φιλόσοφοι έζησαν σε ηλικίες συγκρίσιμες με τις σημερινές (Ισοκράτης 98 έτη, Σοφοκλής 91, Ευριπίδης 74, Πλάτων 80, Πλούταρχος 90, Σωκράτης 71, Γοργίας 107!). Ο αντίλογος μπορεί να είναι ότι οι ηλικίες αυτές αφορούν την ανώτερη πνευματική και οικονομική τάξη των Αθηνών, που απολάμβανε καλύτερες συνθήκες ζωής από τον μέσο Αθηναίο, εντούτοις αυτό δεν σημαίνει ότι το προσδόκιμο ζωής του μέσου Αθηναίου ήταν πολύ χαμηλότερο από αυτό της ελίτ. Αν υποθέσουμε ότι ο μέσος ευκατάστατος Αθηναίος ζούσε μέχρι τα 75 του χρόνια, πόσο λιγότερο ζούσε ένας αγρότης; Συνεπώς οι εκτιμήσεις για

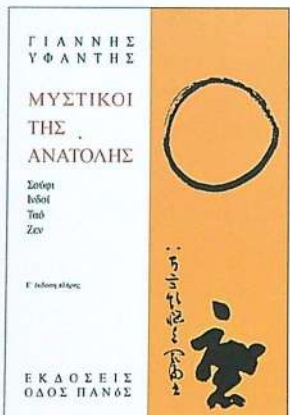
Τα βιβλία του Γιάννη Υφαντή στις Εκδόσεις Οδός Πανός

Στις αμμουδιές του Ομήρου
(3.000 χρόνια ελληνικής ποίησης)

Ο κήπος της ποίησης
(4.500 χρόνια ξένης ποίησης)

Μυστικοί της Ανατολής

Το ιδεόγραμμα του φιδιού

Περιοδικό & Εκδόσεις Οδός Πανός και Εκδόσεις ΣΙΓΑΡΕΤΑ

Διδότου 39 και Ιπποκράτους, 106 80 Αθήνα, Τηλ.-Fax: 210-3616782

e-mail: chronas@otenet.gr

www.odospanos-cigaret.gr

<https://www.mixcloud.com/giorgoschronas/>

- Giorgos Chronas Official